

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH ZAMMIT MC KEON**

Seduta tat-28 ta' Gunju, 2010

Citazzjoni Numru. 1222/2005

**Dr. Joseph Ralph Grech u Maria Borg, ahwa Grech, u
Giovanna D'Arco sive' Joan Cauchi u Anne Maria
Camilleri bhala ulied u werrieta tal-mejjet Paolo
Grech, u Joseph Debono sive' Joe Debono Grech
M.P., Emanuel sive' Emmie Debono, Tuissant sive'
Tuse' Debono, Maria Anna sive' Mirabelle Corbett,
Augustus Anton Debono sive' Gaston Debono u
Carmelo sive' Lino Debono bhala ulied u werrieta
tal-mejta Giovanna Debono u b'digriet ta' l-14 ta'
Novembru 2009 Ivan Grech Mintoff gie mahtur bhala
kuratur ta' l-attur interdett Dr. Joseph Ralph Grech
M.D.**

kontra

**Cuschieri Calamatta & Company Limited u b'digriet
tas-27 ta' Jannar 2006 il- Provincja Frangiskana ta'
San Pawl Appostlu giet kjamata fil-kawza**

II-Qorti :

Rat ic-citazzjoni prezentata fit-22 ta' Dicembru 2005 li taqra hekk -

Billi Antonio sive Anthony Grech miet fis-7 ta' Lulju 2001, kif jirrizulta mill-Att tal-Mewt numru 1047/2001, filwaqt li martu Elena Maria Grech mietet fis-26 ta' Gunju 1995, kif jirrizulta mill-Att tal-Mewt numru 1739/1995.

Billi mir-ricerki dwar testmenti rrizulta illi huwa kien ghamel testment unica charta flimkien ma' martu Elena Maria Grech fit-8 ta' Frar 1992 fl-atti tan-Nutar Anthony Gatt.

Billi kif jirrizulta mid-dikjarazzjoni 'causa mortis' rilaxxjata min-Nutar Ruben Casingena fil-25 ta' Settembru 2001 :

"Illi skond l-imsemmi testment li kien fil-forma ta' Unica Charta, Antonio Grech u martu Elena Grech innominaw lil xulxin eredi universali u proprjetarji assoluti tal-assi kollha rispettivi taghhom, u dan anke peress illi ma kienx hemm tfal miz-zwieg taghhom ... Illi mir-ricerki fuq indikati ma jirrizultax illi Antonio Grech ghamel xi testment iehor ghaldaqstant is-successjoni tieghu giet regolata bil-provedimenti tal-ligi ndikati fil-Kodici Civili ta' Malta. U peress illi l-genituri ta' Antonio Grech huma mejtin, ghaldaqstant il-wirt tieghu jmur fuq l-erba' hutu f'ishma ugwali bejniethom. L-erba' hutu huma : (1) Maria Borg, (2) Dottor Giuseppe Grech, (3) Paola Grech u (4) Giovanna Debono. Peress illi Paolo Grech miet fit-tlieta (3) ta' Lulju tas-sena elfejn (2000), is-sehem tieghu mar ghand iz-zewg uliedu u cioe' Giovanna D'Arco sive Joan Cauchi u Anne Maria Camilleri. Giovanna Debono mietet ukoll fit-tletin (30) ta' Ottubru tas-sena elf disa' mija u sitta u disghin (1996) u ghalhekk is-sehem taghha mar ghand uliedha kollha u cioe' Joseph Debono sive` Joe Debono Grech, Emanuel sive Emmie Debono, Tussaint sive Tuse' Debono, Maria Anna sive Mirabella Corlett, Augustus

Kopja Informali ta' Sentenza

Anton Debono sive Gaston Debono, Carmelo sive Lino Debono.”

Billi konsegwentement, l-atturi huma l-eredi skond il-Ligi tal-mejjet Anthony Grech.

Billi l-imsemmi Anthony Grech kien ghamel investiment konsistenti f'11.5% Argentina 2001 f'ammont ta' flus konsiderevoli f'liri Sterlini, liema investiment immatura fl-14 ta' Awwissu 2001.

Billi l-konvenuti Calamatta Cuschieri Company Limited (Stockbrokers) qeghdin jiddetjenu s-somma ta' ghaxart elef Sterlina (GBP 10,000) rapprezentanti dan l-investiment 11.5% Argentina 2001 flimkien ma' l-imghax li akkumula fuq l-imsemmija somma, u ilhom hekk jiddetjenu l-istess flus sa mill-14 ta' Awwissu 2001 meta mmatura dan l-investiment f'isem Anthony Grech.

Billi fid-data ta' mewt ta' l-imsemmi Anthony Grech, jigifieri fis-7 ta' April 2001, dawn il-flus kienu ghadhom mizmuma mill-konvenuti Calamatta Cuschieri Company Limited (Stockbrokers).

Billi l-konvenuti, interpellati sabiex jirrilaxxjaw dawn il-flus lill-atturi bhala werrieta skond il-Ligi ta' l-imsemmi Anthony Grech, baqghu inadempjenti u attribwew dan in-nuqqas taghhom ghall-fatt li d-decujus kien iffirma dokument li kopja tieghu qed tigi hawn annessa (Dok. X) bl-istruzzjonijiet tieghu.

Billi jekk l-istruzzjonijiet ta' l-imsemmi Anthony Grech kontenuti fid-Dok. X jigu meqjusa bhala donazzjoni, tali donazzjoni ma jistax ikollha effett fil-Ligi peress illi ma saritx bil-mezz ta' att pubbliku, kif rikjest mil-Ligi, u ghalhekk hija nvalida u nulla.

Billi jekk permezz ta' dan id-dokument id-decujus ittenta jaghmel dispozizzjoni testamentarja, tali dispozizzjoni setghet issir biss bil-mezz ta' testment pubbliku jew testment sigriet u mhux xort'ohra, u ghalhekk tali dokument zgur huwa nvalidu u null.

Jghidu l-konvenuti ghaliex, ghar-ragunijiet premissi, din il-Qorti m'ghandhiex :

1. *Tiddikjara illi s-somma rapprezentanti l-investiment 11.5% Argentina 2001 flimkien ma' l-imghax li akkumula mill-14 ta' Awwissu 2001 sal-lum hija dovuta u ghandha tithallas lill-atturi bhala eredi skond il-ligi tal-mejjet Anthony Grech.*

2. *Tikkundanna lill-konvenuti li jhallsu minnufih lill-atturi msemmija somma rapprezentanti l-investiment 11.5% Argentina 2001 flimkien ma' l-imghax skond il-Ligi li akkumula mill-14 ta' Awwissu 2001 sal-lum.*

Bl-ispejjez, inkluzi dawk ta' l-ittra privata tal-25 ta' April 2003 u tal-ittra ufficjali tad-29 ta' Jannar 2004 kontra l-konvenuti li huma ngunti ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni guramentata tal-atturi li kienet annessa mac-citazzjoni u l-lista tax-xhieda ndikati mill-atturi.

Rat li ghalkemm ic-citazzjoni u d-dikjarazzjoni jirreferu ghal dokument markat X, ic-citazzjoni la kienet akkumpanjata minn elenku ta' dokumenti u lanqas kien esebit xi dokument mal-istess att promotorju.

Rat in-nota ta' l-cccezzjonijiet tas-socjeta' konvenuta prezentata fl-20 ta' Jannar 2006 li taqra hekk -;

1. *Illi preliminarjament l-atturi ghandhom jaghtu prova li huma lkoll l-unici eredi tad-decujus Anthony Grech skond il-ligi, altrimenti l-interess taghom jigi nieqes u/jew il-gudizzju ma jistax ikun wiehed integru.*

2. *Illi preliminarjament in-nuqqas ta' integrita' tal-gudizzju stante li ma giex inharrek ir-Rapprezentant tal-Provincja Frangiskana ta' San Pawl Appostlu li manifestament ghandha nteress f'din il-kwistjoni kif jirrizulta inter alia mid-dokumenti annessi u mmarkati Dok.*

“A” u “B” u mid-dokument market Dok. X anness mac-citazzjoni ta' l-atturi.

3. *Illi preliminarjament ukoll it-talbiet ta' l-atturi huma nsostenibbli peress illi filwaqt li jistrieħu fuq il-premessa fic-citazzjoni illi d-donazzjoni li għamel id-decujus Anthony Grech hija nvalida u nulla ma saret ebda talba ad hoc sabiex id-donazzjoni in kwistjoni tigi ddikjarata nvalida u nulla, liema talba kellha tkun preordinata għat-talbiet odjerni.*

4. *Illi salv il-premess u fil-mertu, is-socjeta' konvenuta tirrimetti ruhha għall-gudizzju ta' din l-Onorabbli Qorti.*

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni guramentata li kienet annessa man-nota tal-eccezzjonijiet tal-kumpannija konvenuta, il-lista tax-xhieda ndikati minnha, u l-elenku tad-dokumenti eseбити.

Rat id-digriet ta' din il-Qorti diversament presjeduta mogħti fis-27 ta' Jannar 2006 (fol 19) fejn kienet ordnata l-kjamata fil-kawza tal-“Provincja Frangiskana ta' San Pawl Appostlu”.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-kjamata fil-kawza prezentata fis-7 ta' April 2006 li taqra hekk –

1. *Illi preliminarjament il-kumpannija konvenuta Cuschieri Calamatta & Company Limited kif imsemmija fic-citazzjoni ma tezistix fir-Registru tal-Kumpanniji.*

2. *Illi preliminarjament l-atturi għandhom jagħtu prova li huma lkoll eredi tad-decujus Anthony Grech skond il-ligi, altrimenti l-interess tagħhom jigi nieqes u/jew l-gudizzju ma jistax ikun wiehed integru.*

3. *Illi preliminarjament ukoll it-talbiet tal-atturi huma nssostenibbli peress illi filwaqt li jistrieħu fuq il-premessa fic-citazzjoni illi d-donazzjoni li għamel id-*

decujus Anthony Grech hija invalida u nulla, ma saret l-ebda talba ad hoc sabiex id-donazzjoni in kwistjoni tigi dikjarata invalida u nulla, liema talba kellha tkun preordinata ghat-talbiet odjerni.

4. *Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, il-pretensjonijiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu respinti bl-ispejjez stante li l-investment 11.5% Argentina 2001 in kwistjoni mhuwiex ta' propjeta' tal-atturi.*

5. *Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.*

Rat id-dikjarazzjoni guramentata li kienet annessa man-nota tal-eccezzjonijiet tal-kjamata fil-kawza u l-lista tax-xhieda ndikati minnha.

Qieset il-provi li ressqu l-atturi. L-atturi ghalqu l-provi taghhom fl-udjenza tal-14 ta' Mejju 2007 (fol 54).

Qieset il-provi li ressqu il-kjamati fil-kawza. Il-kjamati fil-kawza ghalqu l-provi taghhom fl-udjenza tat-23 ta' Mejju 2008 (fol 83).

Qieset il-provi li ressqu l-konvenuti. Il-konvenuti ghalqu l-provi taghhom fl-udjenza tal-31 ta' Ottubru 2008 (fol 85).

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet ta' whud mill-atturi li kienet prezentata fit-30 ta' April 2009 (fol 99 et seq) u n-nota ta' sottomissjonijiet tal-atturi l-ohra li kienet prezentata fl-4 ta' Gunju 2009 (fol 105 et seq).

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-kumpannija konvenuta prezentata fis-6 ta' Ottubru 2010 (fol 110 et seq).

Rat il-verbal tal-udjenza tat-22 ta' Frar 2010 (fol 132) fejn id-difensur tal-kjamati fil-kawza rrimetta ruhu ghan-nota tal-kumpannija konvenuta, hlief li dwar il-punt tal-ispejjez ghax ladarba meta sar id-depositu l-kjamati fil-kawza ma kienux konsultati, fil-kaz ta' esitu sfavorevoli

Kopja Informali ta' Sentenza

ghalihom, ma kellhom ibatu spejjez lanqas rifuzjoni ta' xi parti mill-kapital depositat.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

Rat id-digriet taghha moghti fl-udjenza tat-22 ta' Frar 2010 fejn din il-Qorti halliet il-kawza ghas-sentenza ghal-lum.

Ikkunsidrat -

Sintesi tal-Fatti Saljenti

Anthony Grech ghamel investiment kapitali ta' GBP 10,000 fl-Argentina li kien irendi imghax annwu ta' 11.5%. Hu u martu ma kellhomx tfal. Martu mietet l-ewwel u hu kien l-eredi ta' martu. Dawn il-fatti mhux kontestati.

Fil-5 ta' April 2001, u cioe` jumejn miet, Anthony Grech ghamel l-ittra jew dikjarazzjoni li tinsab esebita bhala DOK B a fol 17 tal-process li tghid hekk –

I authorise the Very Rev. Father Provincial Fr Bernard Bartolo OFM – ID 750034(M), to withdraw the above said sum on redemption (maturity) on the 14th of August 2001.

I wish to inform you that the interests of this amount, approximately GBP 1,150 will be sent to me by cheque, and repeat, the sum of GBP 10,000 will be handed over to the said Father Provincial ...

L-atturi jikkontendu li huma l-eredi ta' Anthony Grech. Il-kumpannija konvenuta u l-kjamata fil-kawza mhux jikkontestaw *a priori* li huma hekk ; qeghdin ighidu biss li l-atturi ghandhom igibu l-prova ta' dan, kif ukoll li huma l-unici eredi. L-atturi jsostnu li dak l-investiment li mmatura fl-14 ta' Awissu 2001, u allura wara l-mewt ta' Anthony Grech li sehhet fis-7 ta' April 2001, sar taghhom b'wirt ghaliex id-DOK.B mhux donazzjoni fl-ewwel lok ghaliex ma kienx hemm att pubbliku u fit-tieni lok ghaliex donazzjoni *causa mortis* mhix ammissibbli skond il-ligi. Dwar jekk id-DOK B jikkostitwix donazzjoni valida skond

il-ligi, il-kumpanija konvenuta rrimettiet ruhha ghall-gudizzju tal-Qorti, waqt li l-kjamata fil-kawza tghid li l-investment in kwistjoni mhux propjeta` tal-atturi. Wara li mmatura l-investment, il-flus ghaddew fil-pussess tal-konvenuti. Skond l-istruzzjonijiet ta` Anthony Grech, il-kumpanija konvenuta harget cheque ghall-ammont ta` GBP 10,000 f'isem Patri Bernard Bartolo ghall-kjamata fil-kawza u dan ntbaghat bil-posta fir-residenza tal-mejjet Anthony Grech. Ic-cheque baqa` ma ssarrafx u lanqas kien ritornat lill-kumpanija konvenuta. Din tallega li c-cheque zammewh l-atturi.

L-awtenticita' ta' DOK B mhix kontestata. Skond il-kumpanija konvenuta u kjamata fil-kawza, l-intenzjonijiet ta' Anthony Grech kienu cari u cioe` huwa ried u fil-fatt huwa ta struzzjonijiet bil-miktub lill-kumpanija konvenuta sabiex b'effett mid-data tal-gheluq tal-investment u cioe` l-14 ta' Awissu 2001, il-kapital kollu ta' GBP 10,000 jinghata b'donazzjoni lill-Propincjal Patri Bartolo filwaqt li l-imghax akkumulat ghal dik is-sena jintbaghat lill-istess Anthony Grech.

Fl-affidavit tieghu (fol 82), Rev Richard Grech jixhed hekk

–

Is-Sur Antonio Grech kien wiehed anzjan li kien jiffrekwenta l-Kappella regolarment. Darba wahda kellimni u qalli li xtaq jaghtini is-somma ta' Lm10,000 li llum hi ekwivalenti ta' Ewro23,293.73. Jiena mill-ewwel ghidtlu li ma nistax naccetta flus ghalija minhabba l-vot tal-faqar imma, jekk irid jista' jaghtihom lill-provincja taghna Maltija Frangiskana ta' San Pawl Appostlu. Huwa qalli li kien kuntent jaghmel hekk u qalli sabiex nirranga li nlaqqghu mal-Patri Propincjal ta' dak iz-zmien, P Bernard Bartolo OFM (illum mejjet) ...

Huwa jkompli jixhed illi, flimkien ma` Patri Bartolo, marru ghand Anthony Grech –

Dahhalna gewwa u hadna madwar mejda li fuha kien hemm madwar ghoxrin jew tletin folders, li kif qalilna hu, kull wiehed minnhom kien fih kont ta' flus, GBP10,000 il-

wiehed, investiti fl-Argentina. Qalilna li kienet ix-xewqa tieghu u anke tal-mara tieghu li kienet mejta, li jaghtina xi haga zghira minn dawk il-flus kollha li kellhom. Kien hawn li qalilna biex niehdu wiehed minn dawn il-kontijiet. Naturalment P Bernard Bartolo OFM, waqt li esprima r-radd il-hajr tieghu ghan-nom tal-Provincja taghna, qallu li kien ser ihalli f'idejh liema wiehed jaghtina. Hawnhekk is-Sur Grech qabad wiehed u taghhulna. L-unika kundizzjoni li ghamlilna kienet li sakemm idum haj, l-imghax jibqa' jircevih hu. Qalli sabiex naghmillu ittra f'ismu indirizzata lil istockbrokers tieghu, Calamatta & Cuschieri Co. Ltd sabiex jinfurmahom b'dan l-arrangement. Jiena ktibtlu l-ittra dak in-nhar stess u hadthielu biex jiffirmaha u inpostajtha dak in-nhar stess ukoll.

Ix-xhud kompla jghid hekk (ara fol. 98) :

Hu qalli li hu kien armel, il-mara tieghu kienet mejta, tfal ma kellhomx u qalli kienet ix-xewqa tieghu u tal-mara illi kull ma kellhom huma u dina qed nghid b'gurament, kull ma kellhom huma jaghtuh jew lil ordnijiet religjuzi jew istituti ta' karita', ghax kif qal hu testwalment kemm kienu hajjin kienu abbandunati minn kulhadd.

Ikkunsidrat -

Il-Prova tal-Atturi bhala Unici Eredi ta' Anthony Grech

Il-kumpannija konvenuta, fl-ewwel eccezzjoni taghha, u l-kjamata fil-kawza, fit-tieni eccezzjoni taghha, ighidu in linea preliminari li jispetta lill-atturi li jressqu l-prova mhux biss li huma l-eredi ta' Anthony Grech izda li huma l-unici eredi tieghu. L-oneru tal-atturi kien li jressqu l-ahjar prova. Jidher li Anthony Grech kellu erba` hutu : Joseph, Maria, Paolo u Giovanna. L-atturi huma tnejn mill-ahwa (Joseph u Maria) u l-ulied taz-zewgt ahwa l-ohra (Paolo u Giovanna) li huma mejtin. Ghall-fini ta' din il-prova, l-atturi Joan Cauchi, Mary Borg, Dr. Joseph Grech u Carmel Debono (tergo ta' fol 5) bil-gurament taghhom ghamlu riferenza ghad-dikjarazzjoni *causa mortis* tal-25 ta' Settembru 2001 rilaxxjata min-Nutar Ruben Casingena li

pero` ma gietx esebita. Saret riferenza wkoll ghall-att ta' divizjoni tat-23 ta' Marzu 2004 fl-atti tan-Nutar Dottor Ruben Casingena (fol 58 et seq). Din il-Qorti tghid li ladarba jidher li l-atturi kienu l-eredi *intestati* ta' Anthony Grech billi ma jirrizultax li dan miet testat, kien ikun ahjar li kieku tressqu bhala prova r-ricerki testamentarji tieghu, u anke l-apertura tas-successjoni, jekk saret dik il-procedura. Fl-istess waqt, mill-att pubbliku esebit, jirrizulta li l-qasma saret ghaliex il-kondividenti kellhom titolu naxxenti mis-successjoni ta' Anthony Grech. Din il-Qorti trid tghid ukoll li matul l-*iter* tal-kawza, speċjalment mill-mod kif ikkontrollaw il-provi tal-atturi, ma jidhirx li l-kumpannija konvenuta jew il-kjamata fil-kawza baqghu jinsistu fuq din l-eccezzjoni. Ghalhekk, fic-cirkostanzi, qeghda tichad l-ewwel eccezzjoni tal-kumpannija konvenuta u t-tieni eccezzjoni tal-kjamata fil-kawza.

Ikkunsidrat –

L-ewwel eccezzjoni tal-kjamata fil-kawza

L-isem tal-kumpannija konvenuta huwa citat bhala *Cuschieri Calamatta & Company Limited*. Il-kjamata fil-kawza tghid li dak l-isem ma jirrizultax fir-Registru tal-Kumpanniji. Pero` l-kjamata fil-kawza ma ressqitx il-prova ta' dan. Fl-istess waqt, meta tat l-eccezzjonijiet taghha, il-kumpannija konvenuta wiegbet bl-isem li gie citata bih u ma ressqet l-ebda eccezzjoni li tharrket b'isem hazin. Ghalhekk qeghda tichad l-ewwel eccezzjoni tal-kjamata fil-kawza.

Ikkunsidrat –

Talba *ad hoc* sabiex id-donazzjoni tkun dikjarata nulla

Il-kumpannija konvenuta u l-kjamata fil-kawza fit-tielet eccezzjoni taghhom ighidu li ladarba l-atturi kienu qed isostnu li ghadhom jedd ghall-flus huma b'wirt ghax l-allegata donazzjoni kienet nulla, l-atturi kellhom iressqu talba *ad hoc* fejn jitolbu n-nullita` tal-istess allegata donazzjoni.

Huwa principju accettat fil-gurisprudenza taghna li *“ognuno ha` il diritto di avanzare una domanda perche` la Corte dichiara sulla esistenza o meno di un suo diritto ; basta che l'attore mostri che abbia un interesse attuale e che il diritto sia accertata di fronte al suo legittimo contraddittore come conseguenza di una stato di cose”* (**Kollez. XXVIII.III.1206**).

Il-kwistjoni sollevata b'din it-tielet eccezzjoni ssib twegiba fis-sentenza moghtija fil-11 ta' Novembru 1957 fil-kawza **“Baldacchino vs Borg pro et noe et”** (Prim'Awla tal-Qorti Civili [AM]) fejn jinghad hekk –

Hu principju illi n-nullita` ta' att, jekk ikun il-kaz ta' nullita` stabbilita mil-ligi, tista' tingieb 'il quddiem anki b'eccezzjoni, u mhix mehtiega azzjoni separata bid-domanda ghar-restituzzjoni tal-haga donata minghajr il-formalita` tal-att pubbliku li tikkomprendi anki talba ghar-rexissjonbi ta' dik id-donazzjoni, ghalkemm fic-citazzjoni jinghad li dik il-haga hi posseduta mill-konvenut illegalment. L-illegalita' tal-pussess allegata mill-attur mhix inkompatibbli mal-fatt li l-oggett tad-donazzjoni baqa` tal-attur minhabba li gie nullament donat. Ghaldaqstant meta l-attur jitlob ir-restituzzjoni ta' oggetti li l-konvenut ippossessa ruhu minnhom illegalment mentri fil-fatt kienu gew ghand l-attur donati mill-konvenut nullament ghax minghajr att pubbliku mhix f'lokha (sottolinear ta' din il-Qorti) l-osservazzjoni illi l-kawzali tac-citazzjoni tirrigwarda oggetti ta' propjeta` tal-attur li minnhom il-konvenut ippossessa ruhu illegalment, mentri fil-fatt dawh l-oggetti kienu gew minnu donati, u li ghalhekk l-attur messu talab espressament in-nullita` tad-donazzjoni.

Issa l-kumpanija konvenuta u l-kjamata fil-kawza mhux qed ighidu li ghax l-atturi ma ressqux talba *ad hoc* ghan-nullita` tal-allegata donazzjoni, l-istanza taghhom hija nulla. Qed ighidu biss li *t-talbiet attrici huma insostenibbli*. Din il-Qorti tghid li l-assenza ta' dik it-talba ma jgibx in-nullita`. Illum huwa accettat li mhijiex necessarja l-ebda formula espressa ghall-propozizzjoni ta' l-azzjoni (**Kollez. XVIV.II.501**) basta li jiftiehem xi jkun qieghed jitlob l-attur

(**Kollez. XXIX.I.431**) u dan jinghad ghaliex ic-citazzjoni ma ghandhiex tigi mwaqqfa u allura t-talbiet attrici respinti hlief ghar-ragunijiet gravi (**Kollez. XXIX.I.106**). Fil-kaz tal-lum, huwa evidenti li l-atturi rabtu t-talbiet mal-premessi, li naturalment iridu jgibu prova taghhom fil-mertu, pero` ma kienx mehtieg ghas-success tal-azzjoni tal-atturi u jitolbu specifkament in-nullita` tal-allegata donazzjoni. L-att tac-citazzjoni ma jistax jinghad li huwa nieqes minn xi formalita` sostanzjali jew li t-talba hija ncerta jew distakkata mill-premessi inkella mhux definita (**Kollez. XXXIII.I.535**). Ghalhekk it-talbiet taghhom mhumiex insostenibbli ghax ma ghamlux talba ad hoc kif pretiz mill-partijiet l-ohra fil-kawza. Ghalhekk din il-Qortio qeghda tichad it-tielet eccezzjoni tal-kumpannija konvenuta u tal-kjamata fil-kawza.

Ikkunsidrat -

II-Mertu

L-assenza ta' att pubbliku

Huwa pacifiku li fil-kaz tal-lum it-titolu vantat mill-kjamata fil-kawza u kontestat bhala invalidu u null mill-atturi mhux naxxenti minn att pubbliku izda fuq bazat biss fuq l-ittra DOK B.

L-Art.1753 tal-Kap.16 huwa car. Fis-subinciz (1) hemm stipulat li donazzjoni hija dejjem sottoposta ghall-formalita` ta' l-att pubbliku biex ma tkunx nulla, hlief fil-kazijiet eccettwati mil-ligi stess u li huma elenkati fis-subinciz (2) u cioe` l-ghotijiet ta' rigali li jinghataw min id ghal id, u l-ghotijiet ta' flus jew hwejjeg ohra mobili korporali, jekk is-somma jew il-valur taghhom ikun zghir avut rigward ghall-kondizzjonijiet tal-persuni u cirkustanzi ohra ("**Bonnici vs Spiteri**" – Prim'Awla tal-Qorti Civili (TG) – 13 ta' Jannar 1948).

Fil-kaz tal-lum, ladarba rrizulta li ma kienx hemm att pubbliku, sabiex dak li sar minn Anthony Grech jista` jitqies bhala rigal manwali u allura jkun ezentat mill-

Kopja Informali ta' Sentenza

formalita` ta' l-att pubbliku, u b'hekk il-kjamata fil-kawza tirrespingi l-pretensjoni tal-atturi , jehtiegu tliet elementi :

(1) L-oggett mobili moghti bhala rigal ikun tenwi u proporzjonat ghall-kondizzjoni ekonomika tad-donanti ;

(2) Ir-rigal ikun akkompanjat mit-tradizzjoni ta' l-oggett donat, b'mod li dak l-oggett ighaddi immedjatament u irrevokabilment f'idejn id-donatarju ; u

(3) Id-donanti jkollu effettivament il-volonta` li jiddona u li jinvesti ruhu immedjatament u irrevokabilment mill-oggett li jkun irid jiddona.

In-nuqqas ta' xi wiehed minn dawn it-tliet elementi jinnewtralizza l-hsieb li l-oggett donat ghandu jigi kunsidrat bhala don manwali ghall-fini ta' l-ezenzjoni fuq imsemmija. (ara – "**Pace vs Caruana et**" – Prim'Awla tal-Qorti Civili (AVC) – 17 ta' Ottubru 1949)

Din il-Qorti se tghaddi issa ghall-analizi ta' kull element fl-isfond tal-provi akkwiziti.

L-ewwel element

Fil-kawza "**Pace vs Caruana et**" (op. cit.) inghad hekk –

Il-modicita` jew eccessivita` tad-donazzjoni sabiex jista` jinghad li hija fil-kaz specifiku tirrivesti l-karattru ta' don manwali hija varjanti skond il-valur ta' l-oggett u l-fortuna tad-donanti. Huwa ghalhekk li dik ir-relazzjoni trid tigi studjata u ezaminata.

Dwar il-prova tal-konsistenza tal-patrimonju ta' Anthony Grech, hemm l-evidenza ta' Patri Richard Grech. Dan xehed illi meta dahal ghand Anthony Grech, huwa ra fuq il-mejda ra xi '**ghoxrin jew tletin folders**' li kif qalilhom hu stess, '**kull wiehed minnhom kien fih kont ta' flus, Lm10,000 il-wiehed, investiti fl-Argentina**'. Ghajr ghal din, din il-Qorti m'ghandhiex indikazzjonijiet ohra dwar il-gid ta' Anthony Grech. Tghid biss li l-attur Dr Joseph

Ralph Grech, fix-xhieda tieghu a fol. 68 tal-process jikkonferma li huh Anthony kien benestant. Meta mistoqsi dwar il-konsistenza tal-wirt tieghu, Dr Joseph Ralph Grech wiegeb - *'Mhux boqxix, u eredita' u deheb'*, u kompli, *'f'hiex ma nistax nghidlek ghax kienu ghandu. Imma kont naralu crieke, kien jitkellem fuqhom, bini u flus li ghandu hawn u ghandu hemm'*. Ix-xhud ma setax ikun aktar preciz ghaliex sa dakinhar li xehed il-wirt ta' huh ma kienx ghadu nqasam.

Rinfaccjata minn provi daqstant skarni dwar il-konsistenza tal-patrimonju ta' Anthony Grech, piz ta' prova li certament kien jispetta lill-atturi, din il-Qorti ma tistax twarrab fil-genb evidenza daqstant cara u inekwivoka ta' Patri Grech. It-taghrif li xehed dwaru kisbu minghand id-decujus, sar jaf bih ghax id-decujus qallu minn jeddu u dan prattikament ftit jiem biss qabel il-mewt tal-istess Anthony Grech. Ghalhekk ghalkemm il-figura ta' GBP 10,000 *qua* figura oggettivament hija gholja, tissoddisfa l-ewwel element konsiderata soggettivament fil-kaz ta' Anthony Grech u tal-bqija tal-gdid tieghu kif deskritt fuq fuq mill-attur Dr. Joseph Ralph Grech.

Ghalhekk din il-Qorti tghid li fic-cirkostanzi partikolari ta' dan il-kaz l-ewwel element jirrizulta.

It-tieni element

F'dan l-element, id-difiza tal-kjamata fil-kawza (u indirettament tal-kumpannija konvenuta) ma tistax tirnexxi. Id-DOK B huwa car. Minnu la jirrizulta l-immedjatezza tat-*traditio* lanqas l-irrevokabilita`. Din il-Qorti tghid ghaliex fil-5 ta' April 2001, Grech ried li Patri Bernard Bartolo jkun awtorizzat jiehu s-somma ta' GBP 10,000 fl-14 ta' Awissu 2001 mhux qabel. Apparti dan, id-dokument ma jsemmi assolutament xejn li dik l-awtorizzazzjoni kienet irrevokabbli. Daqskemm l-istess Grech insista li fl-imsemmi dokument li fl-14 ta' Awissu 2001, l-imghax ta' GBP 1150 jiehd u hu mhux Patri Grech, daqstant iehor ma kien hemm xejn li kien izomm lil Grech milli f'xi zmien wara l-5 ta' April 2001 jibdel l-istruzzjonijiet li kien ta' f'dik l-ittra. Huwa propju ghal din ir-raguni, u cioe` sabiex

tipprevjeni ripensamenti, li l-ligi tinsisti bhala t-tieni element fuq *traditio* immedjat u rrevokabbli. Fil-kaz tal-lum, ma rrizultax l-att materjal tad-donazzjoni. Minghajr dak l-element, ma jistax ikun hemm donazzjoni. Din il-Qorti trid izzomm quddiemha l-principju tad-dritt Ruman, tutt'ora vigenti, illi "*in dubio autem donatio non praesumitur*". (ara wkoll – "**Gauci vs Borg**" – Prim'Awla tal-Qorti Civili [MCC] – 4 ta' Frar 1965)

It-tielet element

Anke f'dan l-element, din il-Qorti huwa karenti, ghaliex anke jekk irrizulta li jumejn qabel miet Anthony Grech kellu l-"*animus donandi*", u cioe` ir-rieda spontanea li jaghmel kontribuzzjoni patrimonjali gratuwita minn hwejgu b'intent benefiku u altruwistiku, fl-istess waqt ma kienx dispost li jinvesti ruhu immedjatament mill-flus izda ried li l-kjamata fil-kawza tiehu l-flus erba' xhur wara. Ghalhekk lanqas l-irrevokabilita` ma kienet garantita.

Affermat il-premess, ma hemmx lok li din il-Qorti tidhol fil-kwistjoni jekk dak tal-lum setax kien kaz ta' donazzjoni *causa mortis*. Ticcita biss mis-sentenza moghtija fit-23 ta' Frar 1959 fil-kawza "**Balzan et vs Degiorgio et**" mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (AM) fejn inghad hekk –

" ... donazzjoni '*causa mortis*' giet *abblita* mil-ligi taghna, mhux biss ghal dak li hu forma, imma anki ghaliex, ladarba s-sid ta' dawk l-oggetti jibqa` propjetarju taghhom tul hajtu, l-oggetti jsiru tal-eredita` tieghu ma' mewtu, u d-disposizzjoni taghhom ghal wara mewtu hi nulla ghax ma sarix b'testment."

Il-hlas tal-investment

Ladarba meta mmatura l-investment fl-14 ta' Awissu 2001 Anthony Grech kien lahaq miet, kif ukoll ladarba din il-Qorti diga` ddikjarat li ma kienx hemm donazzjoni valida ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi a favur tal-kjamata fil-kawza, l-ammont li kellu jghaddi lill-eredi *at maturity* kellu jkun ta' GBP 11,150 in kwantu ghal GBP 10,000 bhaala

kapital u in kwantu ghal GBP 1,150 bhala imghax. Dan l-imghax ma kien qatt percept minn Anthony Grech ghax lahaq miet u ma jirrizultax li hadu haddiehor. Mela ma kienx tajjeb l-ammont li l-kumpannija konvenuta ddepozitat taht l-awtorita` tal-Qorti bic-cedola Nru.122/2006 u li ghalih tirreferi l-kumpannija konvenuta fin-nota ta' osservazzjonijiet taghha (fol 113). Dik ic-cedola (li kopja taghha ma tirrizultax esebita) kellha tkun ghall-ammont ta' GBP 11,150 billi anke fuq l-iskorta tad-DOK B, il-kumpannija konvenuta kienet responsabbli ghall-hlas ta' dan l-ammont kollu. Ladarba c-cedola ma kenitx tkopri l-ammont kollu, il-kumpannija konvenuta ma tistax tghid li ghandha tkun eskluza mill-hlas tal-imghax legali b'effett mit-30 ta' Jannar 2006 li kienet id-data tal-presentata ta-c-cedola. Fl-isfond ta' dan kollu, u ladarba mhux kontestat li fid-29 ta' Jannar 2004 l-atturi pprezentaw ittra ufficjali fejn irrekklamaw il-hlas, allura l-imghax legali fuq GBP 11,150 ghandu jibda jiddekorri propju mid-29 ta' Jannar 2004.

Ghar-ragunijiet kollha premessi, din il-Qorti qeghda taqta` u tiddeciedi din il-kawza billi -

Tichad l-eccezzjonijiet kollha tal-kumpannija konvenuta u tal-kjamata fil-kawza.

Fir-rigward tal-ewwel talba, tiddikjara li bhala eredi intestati tal-mejjet Anthony Grech, l-atturi flimkien ghandhom jedd jithallsu s-somma ekwivalenti fil-munita Ewro ta' l-ammont ta' Liri Sterlini hdax –il elf mija u hamsin (GBP 11,150) skond ir-rata medja tal-kambju fid-data tal-lum mahruga mill-Bank Centrali ta' Malta, bl-imghax legali ta' tmienja fil-mija (8%) fis-sena b'effett mid-29 ta' Jannar 2004.

Fir-rigward tat-tieni talba, tikkundanna lill-kumpannija konvenuta sabiex thallas lill-atturi flimkien is-somma ekwivalenti fil-munita Ewro ta' l-ammont ta' Liri Sterlini hdax –il elf mija u hamsin (GBP 11,150) skond ir-rata medja tal-kambju fid-data tal-lum mahruga mill-

Kopja Informali ta' Sentenza

Bank Centrali ta' Malta, bl-imghax legali ta' tmienja fil-mija (8%) fis-sena b'effett mid-29 ta' Jannar 2004.

B'applikazzjoni tal-Art.223(3) tal-Kap.12 tal-Ligijiet ta' Malta, tordna li kull parti tbat i-ispejjez taghha.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----